

Pallabres del Presidente de l'Academia

Sra. Conseyera de Cultura, Sres. Académicos, Sres. Representantes de les fuerces polítiques, sindicales, sociales, culturales, ciudadanos, amigos y amigos:

Acoyida

Gracies, Sres. académicos, por eses sentíes pallabres al entrar na Academia de la Llingua comu miembros de númberu. Sé que son sinceres y que vienen diches cola meyor de les intenciones. Al recibilos oficialmente n'aguo por tresmiti-yos l'aliendu d'esta institución que los acueye brindando al trabayu nuna xera qu'afalaga la conciencia asturiana. Quixera face-yos saber que'l nomamientu vien precedíu de discusiones sobre qué ye lo más afayadizo pal futuru de l'Academia, y to dicir que les sos candidatures impunxéronse a otres tamién posibles al axuntase n'ustedes les capacidaes profesionales, el sentimientu asturianu y la defensa de la llingua. Eses cualidaes que tamién podríen atopase n'otres persones encóntense con que, asina, soluciónense delles carencies concretes de la mesma Academia.

D'Emilio Barriuso faimos falta la so conocencia téunica nos aspeutos por él abenayá trabayaos y que son toos aquellos que cinquen la terminoloxía marinera. Ye, ensin dubia, l'autoridá más reconocida nesa actividá investigadora qu'enllena munchos años y qu'aguardamos ver resumida nesi gran atlas que darréu verá la lluz.

Carlos Lastra entra nesta institución porque reconocemos nél un asturianismu exemplarizante, que sabe axuntar al so esmolecimientu profesional comu biólogu y al so procuru ecolóxicu, el pruyimientu llingüísticu. Nun podía ser otra miente. Quien mira pol entornu físicu y biolóxicu paez que nun s'entendería que nun faiga llueu una defensa del entornu cultural que fexo l'home. Con ser cosa tan elemental comu clara nun ye preocupación xeneral pa dellos ciudadanos almiratibles si defenden el llobu, l'esbardu o l'esquil pero increíblemente ensin lluces cuando nun conceden un llugar asemeyáu al idioma maltratáu o a la cultura desfecha que s'alluga ente nós va más de mil años.

Isabel Torrente inxerise ente nosotros non sólo porque vien trabayando nos cursos de formación del profesoraú y por amestase nesi gran proyeutu européu, PATROM, investigación dirixida n'Asturies por Ana María Cano; la so presencia débese tamién a que, bona conocedora de la documentación medieval, entra na Academia con un compromisu explícitu: facer realidá una coleición de "Fontes de la Llingua Asturiana", o esbilla de documentos escritos del nuesu idioma que necesiten lleese acordies coles esixencies filolóxicas y paleográfiques.

Francisco Llera Ramo vien tamién con pasu propiu a esta institución que reconoz el so llabor sociolóxicu, atentu al asitiamentu de la llingua na sociedá. Nos sos trabayos pescanciamos que la nuesa xente ye favorable al idioma, que'l nuesu pueblu ve nello un trazu de la so identidá coleutiva, enconu del so futuru. Francisco Llera pol so facer profesional y asturianu lluchó escontra la incomprensión de los que, amigos de camudar la realidá según los sos intereses, zunes y vezos, nun quixeron dar a la lluz los resultaos del so trabayu. L'Academia na medida de les sos posibilidaes, acuéyelu faciendo acordanza de les pallabres del nuesu paisanu José del Campillo y Cossío: "La más deseada gloria del hombre es la de hacerse recomendable en su patria, por más que sirva en la ajena; antes bien esto puede darle motivo para que lo consiga con más facilidad y aplauso que si en la suya estuviera". Pa desgracia de nós Llera Ramo, trabaya na Universidá del País Vascu, onde, de xuru, llogra con más facilidá l'aplausu que si na propia patria s'asitiare.

L'Academia de la Llingua, pasu ente pasu, foi faciéndose, dientru de la so modestia, una gran academia con profesionales mui dignos, con persones d'asturianismu probáu. De xuru que'l so universu nun lu pueblen toles muses pero tamién ye verdá, y que naide lo escaeza, qu'éstes yá dexaren, cuantayá, el monte Parnás de magar los griegos llantaron nél arrastres y telesielles con que se dediquen al esquí nos fines de selmana.

Reconocencia a Conceyu Bable

Falamos de los llogros académicos, pero nun sedríemos a facelo si, años enantes, nun fexeren otros un trabayu desinteresáu y utópico, que semó l'esmolecimientu asturianu. Refiérome a Conceyu Bable, nacíu en 1974, onde s'axuntó un garapiellu de xente que col so llabor y col so entusiasmu, col so compromisu y tamién coles sos curties posibilidaes, fexo prender el caricox del asturianismu de güei, únicu enfotu encesu d'un futuru ensin esplorar.

Conceyu Bable foi quien esparció ideas y fexo alitar aliendos guapos qu'entá bilten col puxu de la señaldá. Conceyu Bable foi quien faló, el primeru, de vindicaciones elementales agora asumíes perdafechu: gracias a él la nuesa llingua ta nel estatutu, esiste academia, hai día de les lletres y el nuesu idioma, anque a lo probe, entamó a apaecer nos medios de comunicación y a inxerise nes escuelas. Conceyu Bable llogró un estáu d'opinión favorable a lo asturiano. La fuerza de les pallabres que semaba yera transitiva. Si'l trunfu de les ideas nun guaño en toles estayes débese a que dellos galdieronse enantes de pescanciar que los llogros lleven tiempu y que fai falta nun s'esprecetar si la collecha maurez seronda. Agora, cuando pasó'l tiempu y aquella xeneración primera foi faciéndose mayor, xente de la cultura de Conceyu Bable, asitióse en cargos, engaramóse en llugares de responsabilidá y podría llevar alantre un trabayu pervaloratible pal futuru; de toes formes vese que, dacuandu, el cálcu-

lu y la falta de xenerosidá empobina delles conciencies, víctimes del mesmu complexu antiasturianu col qu' años enantes tuvimos que lluchar.

Si tolos que tuvieron na llucha cultural de los setenta y entamu de los ochenta supieren caltener la so coherencia nun conoceríamos nin l'entreguismu de la Universidá a la intrasixencia ultramontana, nin la nacencia de los sensatos, nin la inhibición de los qu'incumplieron, incumplen y frayen l'artículu 4 del estatutu. Pero ta visto que tenemos que cuntar siempre coles llaceries de la propia casa y, comu na novela de Palacio Valdés, "José", siempre ye posible esviar les coses del bon camín, anque pa ello faiga falta echar man del más fatu del pueblu.

Magar ello la herencia de Conceyu Bable ye granible. Colos sos aciertos y colos sos enquivocos entamó a alitar un nueu mou de ver, d'entender y de reivindicar l'asturianidá. Foi ayeri mesmu. Venti años namás si se miren les coses por alzo; cuasimente una vida si se pescancia hasta qué fondura vivió y lluchó una xente llúcida, anque con poques posibilidaes. Dos décadas foron abondo pa que les coses entamaren a camudar, anque ye curtiu tiempu pa que s'espardieren perdayuri aquellos esmolecimientos. Hai dos décadas yéremos toos cuasimente neños; agora dellos podríen decidir el futuru inmediatu del idioma. Daquella nun había nin políticos, nin profesores, nin empresarios, nin gobernantes favorables a la llingua. Güei hai políticos en tolos partíos y profesores y empresarios y sindicatos y gobernantes y xente, muncha xente, pa quien la llingua llimpióse del estigma del desprestixu. Podríamos dicir con Tertulianu somos d'ayeri y enllenamos les places y les ciudaes.

Pero eso nin mos presta nin nos dexa llanzar les campanes de la victoria. En sen contrariu, quier dicir que fai falta, ensin díxebra, lluchar xuntos a la gueta d'un asturianismu posible, apartidista; llogremos un terrén de xuegu asturianu onde dientru pueda caún defender les baces más diverses de la sociedá moderna. Pero llendemos esi campu d'una asturianidá posible que caltenga los finxos del país ensin esborrar.

La universidá comu mal exemplu

Ello nun significa trancamos a les aportaciones de fuera nin allugase nel requexu de l'autosuficiencia étnica. Pero sí mirar pol respetu a la propia cultura. Poro, a naide tien que-y estrañar un res que rispamos poles coses de nueso y critiquemos a los que llamentable, descarada o cínicamente, en llurigues o en terrén n'abertal, quieren acabar cola freba d'esti pueblu. Un exemplu murniu, llástimosu y ensin xacáu ufiértamoslu la Universidá d'Uviéu siguiendo la llinia trazada l'otru añu. En mayu del 93, xustamente'l día de les lletres, nesti mesmu llugar alvertíamos que d'una intransixencia antiasturiana poco bono diba siguir llueu. Sin embargu la falta de llectures y de sensibilidá de los sos xestores féxolos

arreblagar percima de toa lóxica y de toa bona razón. El resultáu tiénelu nesa vafarada de desprestixu que contra ellos mesmos levantaron. Y ye que pa tar al frente de les instituciones necesítase sensibilidá y tamién información. Nin lleguen a lo uno nin-yos apuerta lo otro. Xueguen con fueu y nun pesancien hasta ónde puen aburiar les llamaraes qu'ellos mesmos abarquinen. Camienten que nun va haber contestación y nun saquen conclusiones cuandu se-yos respunde en llexítima defensa. Son inorantes del país y aconséyense polos qu'entá escribayen que les llingües viven o muerren al marxe de la política y por cuenta les fuerces misterioses del destín. De siguir les lleiciones d'esos bisarmes, bien llueu sedrán perfectos candidatos a la moflonada de dalgún otru devaluáu premiu nes tertulies yanquis de Puerto Rico o ente los sefardites del Estáu d'Israel.

Sin embargu les caberes y fragmentaries noticies que tenemos quixeren damos a entender que l'asitiamentu de les autoridaes universitaries camudó dafechu. Dícenmos que yá nun hai problema, que la especialidá de Filoloxía Asturiana sedrá una realidá, aunque por cuenta la mesma reglamentación alministrativa, tendría que s'encadarmar na llamada "Extensión Universitaria".

El problema, perafitamos nós, nun taría ehí, nesa llamada "Extensión Universitaria" aunque facelo asina seya, n'espresión de la nuesa asesoría llegal, "una chapuza xurídica". El problema ta na falta de credibilidá de quien defende'l camín de la "Extensión Universitaria". La so hestoria aconseya nun s'enfotar nes sos pallabres. N'efeutu, creyer agora al vicerrector Julio Rodríguez supón facer casu, n'opinión de munchos, a quien se carauterizó por dir a la escontra de la materia de "l'lingua asturiana" nos planes d'estudiu que la Xunta de Gobiernu de la Universidá refugó hai un añu; supón escaecer que foi esa mesma persona la que se manifestaba a la escontra de la especialidá y prometía fradar les sos posibilidaes sí siguiere adelante; supón almitir que camudó d'opinión quien, de mano, escaeciendo los pautos democráticos de la facultá quixo crear una comisión onde inxería a persones descaradamente enemigues de la especialidá filolóxica. En resumíes cuentos, enfotase nun muérganu comu "Extensión Universitaria" dirixíu por quien ufierta asemeyaos méritos esixe una fe que'l mesmu Abraham nun algamaría.

De toes maneres seyamos razonables. Almitamos qu'almite que too foi un tracamundi. Que les sos postures d'enantes nun son los asitiamientos d'agora. Que la meditación y el ministru Pertierra fexeron ver les coses d'otra traza... Almitamos sí, too eso, pero sigue ranciéndonos el mesmu problema, la ruina credibilidá de quien fala. De magar ello se frañe, igualo ye perdifícil. Namái un compromisu públicu, firmáu xunto col rector, onde se conseñen tolos detalles del proceder inmediatu, feches d'implantación, inxertamientu na cadarma organizativa académica, seguridá de que la especialidá afitaráse colos mesmos criterios y colos mesmos tipos de control que rixen n'otres filoloxíes, pervivencia al marxe de los criterios economicistes, namái eso, públicu y yá, podrá facer que veamos les coses d'otra miente. Mentantu ello nun se faiga ye pidir fe a quien los fechos empobinaren a la descreyencia.

Les nueses dures pallabres recueyen el frutu de la llucha por una Asturias razonable y por una Universidá democrática y respetuosa col país. Tamos siempre sollertes a enderechar el camín si fóremos nós los mal empobinaos. Pero analizamos escucando na realidá y alloñándonos de conclusiones fáciles y de pallabres poco pensaes. Arrenunciamos, de mano, a echar les culpes de too al estranxeru pol fechu de la so nacencia. Equí a naide nun se-y entruiga ú'l so aniciu nin se-y esixen pruebas de sangre qu'afiten la so asturianidá de siglos. Namái se-y encamienta al forasteru respetu al país que lu acueye y encontu pa llevalu alantre. Atalantamos que la convivencia nun se tresmite colos cromosomes sinón cola aceutación voluntaria de la llingua, de la cultura, del pueblu onde s'escueye vivir. Fíos y fíes de xeneraciones d'emigrantes fexéronse tan asturianos comu los que de magar mil años vienen criándose al pie del Suevo o del Aramu. Los qu'estos díes lleímos cómu Willem Verwoed, el nietu del responsable del apartheid en Sudáfrica, collabora activamente col partíu de Mandela, persabemos que ye la intelixencia, l'enfotu y la xuntura de sentimientos lo qu'enllaza una comunidá con futuru. Pero los homes y muyeres d' Asturias, y esto han entendelo toos, los de dientru pero tamién los de fuera, yá nun tenemos tiempu p'aguardar qu'un nietu de naide venga d'equí a cuarenta años a salvar un país que se mos esgaya nes manes y una llingua que se mos esmuz de los llabios. Nun tenemos yá tiempu pa permitimos qu'una Universidá de colonos estigmatice lo asturiano y siga testeronomamente pesllada a les más elementales esixencies de democracia y asturianidá.

Responsabilidá del Gobiernu d' Asturias

Y naide más obligáu que'l poder políticu pa traer a cuentu esa esixencia que, ensin torga pa l'autonomía, lleve a la Universidá a cumplir cola tierra u s'asitia. Por eso nun sedremos a entender que s'encueya un gobiernu agora cuando otres vegaes fexo ver a la mesma Universidá, y pautó con ella, la implantación de determinaes especialidaes.

L'Academia col Gobiernu vien teniendo unes percalculaes rellaciones. Nun critica si nun tien tolos datos. Nun fala si camienta que ye posible la igua de los problemes falando. Esa foi la so conducta y ha siguir siéndolo. Cuando'l nueu Executivu tomó posesión l'Academia felicítose y pescanciaba qu'una mano intelixente dibuxaba unes nueves posibilidaes d'entendimientu. Falóse col Presidente, falóse cola Consejera de Cultura. Diémos-yos tiempu. Diémos-y tiempu al tiempu. Dempués de too pertenecen a lo que llamé enriba "la Cultura de Conceyu Bable". Son los que, de xuru, entienden qu' enxamás sedrán a xustificase si nel so curtiu o llargu mandatu nun xeneralicen la enseñanza a tolos centros, a toles estayes. El tiempu inmediatu nun ye'l so aliáu; pero la so intelixencia y conciencia asturiana tienen que suplilo too pa nun mos desenfotar y pa que, cuando llegue setiembre, comu afitaba aquel son, too seya maravioso.

Hai años díxosemos: “La llingua nun tien por qué dixebamos”; pero nós dicíamos: “Si se trabaya intelixentemente bien”.

Tamién afitaron: “La llingua nun ye un arma contra los otros”, pero retrucábamos darréu: “Los otros tienen que xeneralizar la llingua”.

Escribieron tamién: “La oficialidá llegará llueu”, pero nin llegó la oficialidá nin siquiera dixerón nos rexistros del Gobiernu español, nin na sede universitaria, qu’acueyan los escritos n’asturianu, y que l’artículu cuartu ye pa toos d’obligáu cumplimientu.

Güei hailos que nun dexen de rise de la oficialidá y de la propia llei del estatutu que redactaron pero, a lo meyor, dalgún día los votantes fadrán que se xelen les llárimas de los inconscientes y de los que de contino mos ofienden.

El presidente Trevín conoz la problemática, conoz el país, conoz les reivindicaciones. Sabe que nin son masimalistes nin son partidistes. Sabe que puen ser acoyíos pol so partíu, pol so gobiernu y por tolos partíos inxertos na Xunta Xeneral. El tien la posibilidá de nun llevamos a un desengaño nueu. El tien la posibilidá y la responsabilidá de que baxo’l so mandatu los asturianos podamos sentimos softaos nuna alministración fachendosa y solidaria col Estáu pero con un Estáu que tenga colos nuestos neños el mesmu tratu que nós tenemos colos rapacinos catalanes, vascos, gallegos, navarros, baleares, valencianos, aragoneses, andaluces, murcianos, cántabros, castellanos, rioxanos, extremeños, canarios, a los que-yos pagamos el drendimientu y la dignidá de la so llingua y de la so cultura.

Naide ta lliberáu de colaborar na nuesa dignificación comu pueblu pero son les instituciones les primeres que deben mirar polos sos naturales. Y les instituciones d’Asturies necesiten entainar arrecoyendo la totalidá d’elementos que trabayen pol bien cultural, políticu y económicu del país. Esti país tien que tener futuru, esta xente tien que tener futuru.

Hai muchos años Roma conquistó Asturias y somorguió la so xente. Dempués, mentantu se facía coles sos riqueces, engañó a lo meyor de los sos guerreros ufiertándo-yos comu únicu consuelu inxertase nel so exércitu. Asina non sólo torgaba llevantos sinón que defendía, bien lloñe n’otres fronteres, el so imperiu. Los ástures siguieron esi camín. Ún d’ellos foi Pintaius, un valerosu portaestandarte. Morrió a les orielles del Rhin, en Xermania, lluchando por Roma, la vieya enemiga.

A lo llargo’l tiempu la xente d’esta tierra siguió la senda que derrompió Pintaius, y fomos emigrantes, soldaos, empresarios, gobernantes: bonos, intelixentes y capaces. Pero güei que’l mundu ta descubierto, que’l mundu nun mos amedrana porque enxamás mos enllerció, naguamos por vivir equí, faciendo del nuesu un país modélicu y acoyedor onde levantaremos una patria menos ingrata, menos inxusta, menos madrastra.